

Warunkowe zawieszenie wykonania kary w perspektywie zmian wprowadzonych Ustawą z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy — Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw

TOMASZ KALISZ

Katedra Prawa Karnego Wykonawczego
Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego

Warunkowe zawieszenia wykonania kary należy do szeroko rozumianych środków probacyjnych. Głównym założeniem tej instytucji jest uznanie sprawcy za winnego popełnienia przestępstwa, zawieszenie wykonania kary, nałożenie na sprawcę obowiązków, oznaczenie okresu próby i poddanie go dozorowi kuratora. Pomyślne przebycie próby oznacza w konsekwencji mniejszą dolegliwość kary lub nawet całkowite jej uniknięcie¹. Fundamentem tak skonstruowanej instytucji jest przekonanie, że proces resocjalizacji jest możliwy bez izolacji. Podstawą takiego założenia jest dodatnia prognoza kryminologiczna sprawcy, wynikająca z analizy dotychczasowego życia, właściwości i warunków osobistych, sposobu działania podczas popełnienia przestępstwa oraz zachowania się sprawcy po dokonaniu przestępstwa².

¹ J. Skupiński, *Warunkowe skazanie w prawie polskim na tle porównawczym*, Warszawa 1992, s. 16.

² Próbując oddać w sposób schematyczny — każdy w zasadzie — system środków probacyjnych, polegających na poddaniu sprawcy określonej próbie, można go sprowadzić

Warunkowe zawieszenie wykonania kary w polskim prawie karnym ma dość długą tradycję. Instytucja ta znalazła swoje miejsce w kodeksie karnym z 1932 r. (art.61–64)³, kodeksie karnym z 1969 r. (art. 73–79)⁴, a także w znacznie rozbudowanej formule w kodyfikacji karnej z 1997 r.⁵ Warunkowe zawieszenie wykonania kary (głównie kary pozbawienia wolności) w perspektywie ostatnich kilkunastu lat stało się w naszym kraju głównym środkiem polityki karnej. Środek ten w praktyce orzeczniczej stanowił przeszło połowę wszystkich stosowanych kar i innych środków reakcji na przestępstwo (w sytuacji, w której kara bezwzględnego pozbawienia wolności osiągała poziom ok. 10%, kara ograniczenia wolności — 13%, kara grzywny samoistnej — 22%, ponadto warunkowe umorzenie postępowania karnego osiągało ok. 7%)⁶. Wskazane proporcje w ostatnim okresie były dość stabilne, ugruntowując tym samym dominującą pozycję warunkowego zawieszenia. Niestety ten, wydawać by się mogło, pozytywny kształt struktury orzekanych kar okazał się dalece niewydolny. Warunkowe zawieszenie stosowane było bardzo schematycznie, często w wariancie prostym (czyli bez obowiązków próby czy dozoru) i to bez niezbędnej prognozy kryminologicznej (głównie w konsekwencji stosowania tzw. trybów konsensualnych). Jeżeli uwzględnimy przy tym rozbudowane postępowanie wykonawcze w zakresie warunkowego zawieszenia oraz relatywnie długi czas jego stosowania, musimy sobie uświadomić, że faktyczne zdominowanie polityki karnej przez ten

do następujących założeń: 1) popełnienie przestępstwa, 2) niecelowość izolacji, 3) poddanie sprawcy próbie, 4) aktywność sądu w okresie probacji. Te cztery elementy możemy potraktować jako fundamentalne założenia, obok których można wymienić też dalsze dwa warunki, niestanowiące jednak *conditio sine qua non* probacji: nałożenie na sprawcę obowiązków oraz zastosowanie dozoru. A. Kordik, *Warunkowe zawieszenie wykonania kary w systemie środków probacyjnych i jego efektywność*, Wrocław 1998, s. 20.

³ Rozporządzenie Prezydenta RP z dnia 11 lipca 1932 r., Kodeks karny (Dz.U. Nr 60, poz. 571).

⁴ Ustawa z dnia 19 kwietnia 1969 r., Kodeks karny (Dz.U. Nr 13, poz. 94 ze zm.).

⁵ J. Skupiński, *Warunkowe zawieszenie kary pozbawienia wolności*, [w:] *System prawa karnego*, t. 6. *Kary i środki karne. Poddanie sprawcy próbie*, red. M. Melezini, Warszawa 2007, s. 1039–1061.

⁶ Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy — Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, druk sejmowy nr 2393, s. 105, <http://www.sejm.gov.pl/sejm7> (dostęp: 15.12.2015).

środek było bardzo ryzykowne. Błędy w prognozowaniu, częsta praktyka orzekania kary w maksymalnym wymiarze i ze zbyt długim okresem próby, co więcej, orzekanie tego środka wielokrotnie wobec tych samych osób znacząco zmniejszyły jego efektywność. Ponadto, w powszechnym odbiorze środek ten był postrzegany jako zbyt łagodny i niespełniający funkcji prewencyjnej, a w niektórych przypadkach traktowany jako niesprawiedliwy. Błędy w stosowaniu warunkowego zawieszenia skutkowały bardzo częstym zarządzaniem wykonania kary pozbawienia wolności⁷. Paradoksalnie, w wyniku popełnianych przez ostatnie lata błędów, probacja stała się główną przyczyną przeciążenia sądów oraz sądowej służby kuratorskiej. W konsekwencji pociągnęło to za sobą kosztowne i jednocześnie mało efektywne postępowania wykonawcze i stało się czynnikiem determinującym wysokie rozmiary populacji penitencjarnej (jedne z największych w Europie)⁸.

Mając na względzie przedstawione okoliczności, ustawodawca podjął stosowne kroki w zakresie zasadniczego przemodelowania instytucji warunkowego zwieszenia wykonania kary. W uzasadnieniu rządowego projektu ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. możemy przeczytać, że:

Instytucja warunkowego zawieszenia wykonania kary leży w centrum proponowanych zmian w Kodeksie karnym, mających na celu poprawę skuteczności polityki karnej. Stąd też propozycje związane ze zmianą art. 69 k.k. mają szczególne znaczenie. Należy przypomnieć, że jednym z celów reformy jest przejęcie przez grzywnę i karę ograniczenia wolności rzeczywistego priorytetu w stosunku do kary pozbawienia wolności, w tym także kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania. Chcąc osiągnąć ten cel, proponuje się zasadniczo ograniczyć możliwość warunkowego zawieszenia wykonania kary pozbawienia wolności⁹.

Pierwszym bardzo charakterystycznym środkiem służącym do realizacji wskazanego wyżej założenia jest przemodelowanie dyrektywy wymiaru kary zawartych w art. 58 § 1 k.k. Przed nowelizacją wskazany przepis przewidywał zasadę *ultima ratio* tzw. bezwzględnej kary pozbawienia wolności, stanowiąc, że jeżeli ustawa przewidywała możliwość

⁷ Szeroka ocena polityki kryminalnej z ostatnich lat przedstawiona została wraz z zestawem danych w: Uzasadnienie rządowego projekt ustawy, s. 96 n.

⁸ Porównaj: World Prison Population List (11th edition), <http://www.prisonstudies.org/research-publications> (dostęp: 15.12.2015).

⁹ Uzasadnienie rządowego projektu ustawy, s. 15.

wyboru rodzaju kary, sąd orzekał karę pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania tylko wtedy, gdy inna kara lub środek karny nie mogły spełnić celów kary. Aktualnie ustawodawca wyraźnie zmienia w tym zakresie wektory polityki kryminalnej. Nowa dyrektywa zawarta we wskazanym przepisie przewiduje, że jeżeli ustawa stwarza możliwość wyboru rodzaju kary, a przestępstwo jest zagrożone karą pozbawienia wolności nieprzekraczającą 5 lat, sąd orzeka karę pozbawienia wolności tylko wtedy, gdy inna kara lub środek karny nie może spełnić celów kary. Oznacza to w praktyce rozszerzenie zasady *ultima ratio* także o karę pozbawienia wolności z jej warunkowym zawieszeniem (obok kary bezwzględnej). Sąd zatem będzie musiał, chcąc zastosować warunkowe zawieszenie, wyraźnie uzasadnić, z jakich powodów zrezygnował z wymierzenia kary grzywny, kary ograniczenia wolności lub środka karnego, ani też dlaczego nie widział możliwości kombinacji kary nieizolacyjnej ze środkiem karnym lub środkami karnymi¹⁰. Wskazana modyfikacja bardzo mocno ogranicza pole stosowania warunkowego zawieszenia. Można zaryzykować nawet tezę, że sąd w myśl nowej dyrektywy z art. 58 § 1 k.k. będzie musiał bardzo się postarać (wręcz wysilić), żeby zastosować warunkowe zawieszenie wykonania kary. Zmiana ta jest tym bardziej wyraźna, jeżeli uwzględnimy, że w perspektywie art. 37a k.k. wszystkie ustawowe zagrożenia obejmujące karę pozbawienia wolności nieprzekraczającą 5 lat są obecnie zagrożeniami alternatywnymi, względnie alternatywno-kumulatywnymi, i przewidują możliwość wyboru między karą pozbawienia wolności a obiema karami nieizolacyjnymi¹¹.

Zakres zastosowania środków probacyjnych ulega wyraźnemu zawężeniu, także w świetle nowego brzmienia art. 69 § 1 k.k. Obecnie sąd może warunkowo zawiesić jedynie wykonanie kary pozbawienia wolności. Ustawodawca rezygnuje z możliwości warunkowego zawieszenia wykonania kary grzywny i kary ograniczenia wolności. Podejmując taką decyzję, projektodawcy podkreślali, że ich udział w praktyce karania był

¹⁰ M. Małolepszy, *Kilka uwag na temat reformy systemu sankcji*, „Prokuratura i Prawo” 2015, nr 11, s. 33–34.

¹¹ J. Majewski, *Kodeks karny. Komentarz do zmian 2015*, Warszawa 2015, s. 166–168.

śladowy, a i sama konstrukcja tych kar, zwłaszcza kary ograniczenia wolności, nie uzasadnia potrzeby ich warunkowego zawieszenia¹².

Ograniczenie stosowania warunkowego zawieszenia jeszcze bardziej widoczne jest w perspektywie przesłanek szczegółowych tej instytucji. Normy zawarte w art. 69 § 1 i 2 k.k. są podstawą wyodrębnienia dwóch przesłanek dodatnich warunkowego zawieszenia o charakterze bezwzględny. Zaliczyć do nich należy: 1) dodatnią indywidualną prognozę kryminologiczną sprawcy oraz 2) wymierzenie kary co do rodzaju i wysokości dopuszczającej możliwość zastosowania warunkowego zawieszenia (w podstawowym wariancie — wyłącznie kara pozbawienia wolności w wymiarze do jednego roku). W tym miejscu pamiętać także musimy o normie z art. 58 § 1 k.k. (swoista metadyrektywa warunkowego skazania), sąd musi być przekonany, że żadna inna forma reakcji na przestępstwo nie będzie lepszym środkiem do osiągnięcia celów kary, a w szczególności zapobiegnięcia powrotowi do przestępstwa.

Oprócz przesłanek dodatnich ustawodawca przewidział dwie ujemne: 1) w art. 69 § 1 k.k. — ograniczenie związane ze skazaniem na karę pozbawienia wolności w czasie popełniania przestępstwa, którego dotyczyć miałyby warunkowe zawieszenie oraz 2) w ramach art. 69 § 4 k.k. — niemożność zastosowania warunkowego zawieszenia wobec sprawcy występku o charakterze chuligańskim oraz sprawcy przestępstwa określonego w art. 178a § 4 k.k. Przesłanka ujemna w postaci warunku, aby „sprawca w czasie popełnienia przestępstwa nie był skazany na karę pozbawienia wolności” ma charakter bezwzględny. Oznacza to, że wszyscy sprawcy, którzy w czasie popełnienia odnośnego przestępstwa byli skazani na karę pozbawienia wolności (za jakiegokolwiek wcześniej popełnione przestępstwo lub przestępstwo skarbowe — argument z art. 20 § 2 k.k.s.¹³), nie mogą z mocy prawa skorzystać z tej instytucji. Trafnie zauważa J. Majewski, że przesłanka ta wyraźnie odwołuje się do przejawów tzw. recydywy ogólnej¹⁴. Podkreślić należy, że chodzi tu o każde prawomocne skazanie na karę pozbawienia wolności i to niezależnie, czy jest to kara bezwzględna, czy też z warunkowym zawieszeniem jej wykonania. Temporalne okre-

¹² Uzasadnienie rządowego projektu ustawy, s. 16.

¹³ Ustawa z dnia 10 września 1999 r. Kodeks karny skarbowy, (Dz.U. z 2007 r. Nr 111, poz. 765 ze zm.).

¹⁴ J. Majewski, *op. cit.*, s. 238–239.

ślenie „czas popełnienia przestępstwa”, musi zaś być rozumiane przez pryzmat art. 6 § 1 k.k., stanowiącego, że czyn zabroniony uważa się za popełniony w czasie, w którym sprawca działał lub zaniechał działania, do którego był obowiązany. Przyjęte rozwiązania powodują, że każde przestępstwo popełnione w trakcie wcześniejszego prawomocnego skazania na karę pozbawienia wolności (pamiętajmy, że jest to okres od uprawomocnienia się orzeczenia aż do jego zatarcia — art. 106 k.k.), wyłączone jest z warunkowego zawieszenia. Analizowana konstrukcja jest bardzo daleko idącym ograniczeniem o charakterze podmiotowym. Przypomnieć wypada, że dotychczas z tej instytucji mogli skorzystać na zasadach ogólnych recydywiści z art. 64 § 1 k.k., a na zasadzie wyjątku także wielokrotni recydywiści z art. 64 § 2 k.k. (zawieszenia wykonania kary nie stosuje się do sprawcy określonego w art. 64 § 2, chyba że zachodzi wyjątkowy wypadek uzasadniony szczególnymi okolicznościami — stare brzmienie art. 69 § 3 k.k.). Dzisiaj taka możliwość nie istnieje nawet hipotetycznie.

Przemodelowanie tego fragmentu kodeksu karnego zmienia, trochę paradoksalnie, status prawny sprawców określonych w art. 65 k.k. Chodzi tu o sprawców, którzy z popełniania przestępstw uczynili sobie stałe źródło dochodu lub popełnili przestępstwo, działając w zorganizowanej grupie albo związku mającym na celu popełnianie przestępstw. Na tej samej zasadzie traktowani są także sprawcy przestępstw o charakterze terrorystycznym oraz sprawcy przestępstwa z art. 258 k.k. Ta zbiorcza kategoria, która do tej pory dzieliła w zakresie warunkowego zawieszenia los wielokrotnych recydywistów z art. 64 § 2 k.k., została uwolniona od formalnych ograniczeń. W obecnym stanie prawnym sprawcy ci mogą skorzystać z warunkowego skazania na zasadach ogólnych.

W art. 69 § 4 k.k. ustawodawca utrzymuje istniejącą wcześniej przesłankę ujemną o charakterze względnym. Dotyczy ona sprawcy występuku o charakterze chuligańskim oraz sprawcy przestępstwa określonego w art. 178a § 4 k.k. (recydywa prowadzenia pojazdu mechanicznego w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego). W odniesieniu do tych sprawców sąd może warunkowo zawiesić wykonanie kary jedynie w szczególnie uzasadnionych wypadkach. Ta ujemna przesłanka, na zasadzie wyjątku, dopuszcza w indywidualnych przypadkach warunkowe zawieszenie.

W kodeksie karnym utrzymana została regulacja pozwalająca na warunkowe zawieszenie wykonania kary pozbawienia wolności w trybie art. 60 § 3 k.k., gdzie sąd może warunkowo zawiesić wykonanie kary w stosunku do sprawcy współdziałającego z innymi osobami w popełnieniu przestępstwa, jeżeli ujawni on wobec organu powołanego do ścigania przestępstw informacje dotyczące osób uczestniczących w popełnieniu przestępstwa oraz istotne okoliczności jego popełnienia. Drugą, szczególną, sytuację przewiduje art. 60 § 4 k.k., w której na wniosek prokuratora sąd może warunkowo zawiesić karę w stosunku do sprawcy przestępstwa, który — niezależnie od wyjaśnień złożonych w swojej sprawie — ujawnił przed organem ścigania i przedstawił istotne okoliczności, nieznanne dotychczas temu organowi o innym przestępstwie zagrożonym karą powyżej 5 lat pozbawienia wolności. W przedstawionych wyżej dwóch sytuacjach sąd, wymierzając karę do 5 lat pozbawienia wolności, może zawiesić warunkowo jej wykonanie na okres próby wynoszący do 10 lat.

Z tego typu warunkowego zawieszenia, w przeciwieństwie do rozwiązań sprzed nowelizacji, mogą korzystać zarówno sprawcy określeni w art. 64 § 2 k.k. oraz art. 65 k.k., jak i inni uprzednio skazani za przestępstwo, gdyż w tym przypadku, zgodnie z wolą ustawodawcy, nie będzie działać ograniczenie zawarte w art. 69 § 1 k.k. Treść art. 60 § 5 k.k. wprost przewiduje takie wyłączenie, tworząc pewnego rodzaju zamieszanie. Wydaje się ono zupełnie zbędne, biorąc pod uwagę, że wskazany przepis przewiduje jednocześnie odpowiednie stosowanie jedynie przepisów art. 71–76 k.k. To ustawowe *superfluum* rodzi pytanie — co z przepisami art. 69 § 2 i 4 k.k. oraz art. 70 k.k.? Oczywiście wskazane przepisy nie mogą znaleźć zastosowania w analizowanym wariantcie warunkowego zawieszenia, ale skoro ustawodawca w sposób indywidualny wyłączył przepis art. 69 § 1 k.k., który i tak nie mógłby być zastosowany, to dlaczego nie robi tego z pozostałymi przepisami? Wskazana niekonsekwencja to przykład nieprawidłowej, wręcz niestarannej legislacji.

W tym miejscu należy także odnieść się do zmiany wynikającej z dodania art. 60a k.k. Rozwiązanie to zasadniczo oddziaływać będzie na praktykę stosowania warunkowego zawieszenia. Chodzi o instytucję tzw. dobrowolnego poddania się karze, która w swojej materialnoprawnej części przeniesiona zostaje do kodeksu karnego, z jednoczesnym usunię-

ciem z kodeksu postępowania karnego unormowań zawartych dotychczas w jego art. 343 § 1–2. Ta zmiana konstrukcyjna powiązana została z zasadniczym ograniczeniem możliwości zastosowania warunkowego zawieszenia. Aktualnie w ramach tzw. trybów konsensualnych (art. 335, 338a lub 387 k.p.k.) nie będzie możliwości skorzystania z bardziej elastycznej formuły warunkowego zawieszenia, przewidzianej w art. 60 § 3–5 k.k. W tych przypadkach warunkowe zawieszenie stosowane będzie na rygorystycznych warunkach ogólnych. Trafnie stwierdza J. Majewski, że likwidacja związanej dotychczas z tzw. trybami konsensualnymi ulgi w postaci możliwości warunkowego zawieszenia wykonania kary pozbawienia wolności w wymiarze przekraczającym maksimum określone w art. 69 § 1 jest jednym z przejawów radykalnego ograniczenia możliwości orzekania kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania¹⁵.

Nowelizacja z dnia 20 lutego 2015 r. przemodelowała podstawowe granice okresu próby, zasadniczo doprowadzając do ich rzeczywistego skrócenia. Zgodnie z nowym brzmieniem art. 70 § 1 i 2 k.k., zawieszenie

¹⁵ J. Majewski, *op. cit.*, s. 204. W uzasadnieniu możemy przeczytać, że: „Dodatkową zmianą, podkreślającą priorytet kar wolnościowych i promującą ich orzekanie, jest modyfikacja i uporządkowanie zasad wymiaru kary w przypadku dobrowolnego poddania się karze. Bez wątpienia to właśnie w ramach tej procedury orzekanych jest większość kar pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania. Dzieje się tak ze względu na atrakcyjność tego wymiaru kary dla skazanego (ze względu na brak odczuwalnej dolegliwości oraz możliwość wielokrotnego warunkowego zawieszania kary pozbawienia wolności w kolejnych wyrokach) oraz organów ścigania (ze względu na to, że następuje orzeczenie kary pozbawienia wolności, do osiągnięcia której prokuratorów stymulują wytyczne Prokuratora Generalnego). Z tego też powodu projektodawca zakłada wprowadzenie do Kodeksu karnego nowego art. 60a k.k., który będzie zawierał materialnoprawne przesłanki orzeczenia kary w wyroku zapadającym w wyniku zastosowania trybu konsensualnego, czego konsekwencją jest uchylenie § 1 i 2 w art. 343 Kodeksu postępowania karnego. Wzmiankowany przepis tworzy autonomiczną podstawę do zastosowania nadzwyczajnego złagodzenia kary (w oderwaniu od przesłanek z art. 60 § 1–4 k.k.), jak również umożliwi sądowi, w przypadku skazania za przestępstwo zagrożone karą pozbawienia wolności do lat 5, orzeczenia zamiast kary wyłącznie środka karnego, przepadku lub środka kompensacyjnego. Podkreślenia wymaga, że dobrowolne poddanie się karze nie będzie promowane orzeczeniem kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania w sytuacji, gdy nie są spełnione przesłanki z art. 69 k.k., oraz w rozmiarze i długości okresów próby określanych według zasad ogólnych”. Uzasadnienie rządowego projektu ustawy, s. 14.

wykonania kary następuje na okres próby, który wynosi od roku do 3 lat i biegnie od uprawomocnienia się wyroku. Dłuższy, bo mieszczący się w przedziale od 2 do 5 lat, okres próby dotyczy sprawcy młodocianego oraz sprawcy, który popełnił przestępstwo z użyciem przemocy na szkodę osoby wspólnie zamieszkującej (tylko w tym ostatnim przypadku możemy mówić o utrzymaniu dotychczasowych granic okresu próby). Wskazany okres próby to przestrzeń, w ramach której sąd może (czasami musi) nałożyć na skazanego obowiązki wynikające z art. 72 k.k. W tym okresie można również zobowiązać skazanego do uiszczenia świadczenia pieniężnego, do naprawienia szkody, nałożyć środek kompensacyjny lub orzec grzywnę akcesoryjną. Sąd może także (w niektórych sytuacjach nawet musi — art. 73 § 2 k.k.) oddać skazanego pod dozór (art. 73 § 1 k.k.). Okres próby z mogącymi mu towarzyszyć elementami staje się przestrzenią zindywidualizowanego postępowania wykonawczego, realizowanego w miejsce kary. Skazany musi być w pełni świadomy, że zawieszenie wykonania orzeczonej wobec niego kary jest warunkowe, a w przypadku złamania reguł próby może, względnie będzie musiało być odwołane. Warunkowe zawieszenie oznacza w konsekwencji mniejszą dolegliwość wykonywanej sankcji, z jednoczesną możliwością uruchomienia całego zestawu instrumentów probacyjnych służących osiągnięciu celów prawnokarnej reakcji na popełniony czyn zabroniony.

Wśród elementów składających się na złożoną treść warunkowego zawieszenia wykonania kary na początku należy przeanalizować uregulowaną w art. 71 k.k. karę grzywny. Sankcja ta zgodnie z wolą ustawodawcy może być wymierzana we wskazanym trybie tylko w sytuacji, gdy wymierzenie grzywny na innej podstawie nie jest możliwe. Kara grzywny orzeczona w ramach środka probacyjnego, zwiększa dolegliwość zastosowanej sankcji, jednocześnie rozszerzając możliwość jej stosowania w kontekście dyrektyw sądowego wymiaru kary określonych w art. 53 k.k. Zaproponowana przez ustawodawcę w art. 71 k.k. konstrukcja pozwala skuteczniej realizować cele wychowawcze i zapobiegawcze stawiane przed środkami probacyjnymi, a przede wszystkim umożliwia pełniejsze uwzględnienie treści dyrektywy prewencji generalnej w postaci kształtowania świadomości prawnej społeczeństwa. Grzywna ta ma charakter akcesoryjny, co oznacza, że w wypadku zarządzenia wykonania warunkowo zawieszanej kary pozbawienia wolności lub ograniczenia

wolności nie podlega wykonaniu. W związku z tym zgodnie z art. 71 § 2 k.k. w razie zarządzenia wykonania kary pozbawienia wolności grzywny orzeczonej obok warunkowego zawieszenia nie wykonuje się. Od poprzedniej regulacji aktualnie obowiązująca różni się tym, że sąd może teraz wymierzyć aż 540 stawek dziennych grzywny (wcześniej nie mogła ona przekraczać 270 stawek dziennych). Ustawodawca usunął także wątpliwości dotyczące przelicznika grzywny na karę pozbawienia wolności w przypadku zarządzenia wykonania kary (przepisy w tym obszarze wywoływały w przeszłości wiele sporów)¹⁶. W takim przypadku kara pozbawienia wolności ulega skróceniu o okres odpowiadający połowie liczby uiszczonych stawek dziennych z zaokrągleniem w górę do pełnego dnia.

Ważnymi elementami omawianej instytucji są obowiązki oraz dozór, które sąd może w zindywidualizowanym zakresie nakładać na skazanego. Są to elementy ogromnie wzbogacające treść okresu próby, będące jednocześnie czynnikami, które w sposób aktywny mogą pomóc osiągnięciu głównego celu tej instytucji — czyli przeciwdziałaniu powrotowi do przestępstwa. Nakładane na sprawcę obowiązki mają ogromne walory wychowawcze. Nie są czynnikami zwiększającymi represję, lecz zgodnie z funkcją okresu próby stanowią weryfikator postawionej prognozy kryminologicznej¹⁷.

Znowelizowany art. 72 k.k. na nowo porządkuje katalog obowiązków¹⁸, jednak tym, co w praktyce jest ważniejszą zmianą w obrębie tego

¹⁶ T. Kalisz, *Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 20 września 2007 r., sygn. I KZP 27/07*, „Prokuratura i Prawo” 2009, nr 11–12, s. 150–159.

¹⁷ L. Bogunia, *Obowiązki nakładane na sprawcę istotnym czynnikiem probacji*, „Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego” 7, 2001, s. 138.

¹⁸ Po nowelizacji w ramach art. 72 § 1 k.k. znalazły się następujące obowiązki: informowania sądu lub kuratora o przebiegu okresu próby, przeproszenia pokrzywdzonego, wykonywania ciężącego na nim obowiązku łżenia na utrzymanie innej osoby, wykonywania pracy zarobkowej, do nauki lub przygotowania się do zawodu, powstrzymania się od nadużywania alkoholu lub używania innych środków odurzających, poddania się terapii uzależnień, poddania się terapii, w szczególności psychoterapii lub psychoedukacji, uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych, powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, powstrzymania się od kontaktowania się z pokrzywdzonym lub innymi osobami w określony sposób lub zbliżania się do pokrzywdzonego lub innych osób, opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z po-

przepisu, jest wyeliminowanie na poziomie orzeczniczym tzw. warunkowego zawieszenia o charakterze prostym. Obecnie, zawieszając wykonanie kary, sąd zobowiązuje, a jeżeli orzeka środek karny, może zobowiązać skazanego do obowiązków wskazanych w art. 72 § 1 k.k. Przy czym, jeżeli nie zdecydowała się nałożyć środka karnego, musi orzec przynajmniej jeden z wskazanych obowiązków. W zakresie dwóch obowiązków nowa regulacja przewiduje dodatkowe wskazówki orzecznicze. W odniesieniu do obowiązku powstrzymania się od kontaktowania się z pokrzywdzonym lub innymi osobami w określony sposób lub zbliżania się do pokrzywdzonego lub innych osób sąd musi w swoim orzeczeniu jednoznacznie wskazać minimalną odległość od osób chronionych, którą skazany obowiązany jest zachować. Jeżeli chodzi o obowiązek opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym, to w przypadku zastosowania go wobec sprawcy przestępstwa popełnionego z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej wobec osoby najbliższej, sąd zobowiązany będzie do określenia sposobu kontaktu skazanego z pokrzywdzonym. Niezależnie od obowiązków wskazanych w art. 72 § 1 k.k. sąd może orzec także świadczenie pieniężne wymienione w art. 39 pkt 7 k.k. albo zobowiązać skazanego do naprawienia wyrządzonej przestępstwem szkody w całości albo w części, chyba że orzekł środek kompensacyjny. Żaden ze wskazanych instrumentów o charakterze majątkowym nie może być zastosowany łącznie. Mamy tutaj do czynienia z sytuacją wykluczania się tych środków. Sąd musi zdecydować, czy będzie to świadczenie pieniężne (art. 39 pkt 7 k.k.), środek kompensacyjny w postaci naprawienia szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę (art. 46 k.k.), środek kompensacyjny w postaci nawiązki (art. 47 k.k.), czy obowiązek naprawienia szkody z art. 72 § 2 k.k. Warto w tym miejscu zwrócić uwagę, że środek kompensacyjny z art. 46 k.k. ma zdecydowanie szerszy charakter niż obowiązek naprawienia szkody z art. 72 § 2 k.k. Ten drugi ogranicza się jedynie do szkody majątkowej i nie pozwala na dochodzenie roszczeń, które związane są z tzw. niematerialną krzywdą, jaką sprawca może swoim czynem wyrządzić pokrzywdzonemu. Wniosek taki płynie

krzywdzonym oraz obowiązek innego stosownego postępowania w okresie próby, które może zapobiec popełnieniu ponownie przestępstwa.

z porównania art. 72 § 2 k.k., który nie mówi nic o zadośćuczynieniu za doznaną krzywdę, z art. 46 k.k., który wprost taką możliwość przewiduje.

Następnym ważnym elementem okresu próby jest dozór. Jego podstawowymi zadaniami są funkcja aktywnego kształtowania procesu oddziaływania na skazanego oraz funkcja kontrolna nad jego postępowaniem w okresie próby. Dozór nie powinien stwarzać wrażenia zwiększenia dolegliwości, wręcz przeciwnie — winien służyć ułatwianiu wywiązywania się skazanego z nałożonych obowiązków. Sprawować go może kurator lub osoba godna zaufania, a także stowarzyszenie, instytucja albo organizacja społeczna, do której działalności należy troska o wychowanie, zapobieganie demoralizacji lub pomoc skazanym. W art. 73 § 2 k.k. ustawodawca stwierdza, że dozór jest obligatoryjny wobec młodocianego sprawcy przestępstwa umyślnego, a także sprawcy określonego w art. 64 § 2 k.k., co w konsekwencji przekłada się także na sprawcę określonego w art. 65 k.k., przy czym wobec sprawcy z art. 64 § 2 k.k., warunkowe zawieszenie wynikać może jedynie z konstrukcji nadzwyczajnej, zawartej w art. 60 § 3–5 k.k. To ograniczenie nie dotyczy sprawców z art. 65 k.k., w tym przypadku dopuszczalne są zarówno formuła ogólna, jak i nadzwyczajna. W grupie objętej obowiązkowo dozorem znajdują się także sprawcy przestępstwa popełnionego w związku z zaburzeniami preferencji seksualnych oraz sprawcy, który popełnił przestępstwo z użyciem przemocy na szkodę osoby wspólnie zamieszkującej.

W perspektywie użycia zwrotu „dozór jest obowiązkowy” należy przyjąć, że przez cały okres próby wobec podmiotów wymienionych wyżej musi być wykonywany dozór. Niedopuszczalne jest zatem zwolnienie w tym przypadku od dozoru w postępowaniu wykonawczym (z zastrzeżeniem jak się wydaje art. 74 § 2a k.k., o czym dalej). Brak jest w art. 73 § 2 k.k. sformułowania analogicznego do tego z art. 159 k.k.w., gdzie obowiązkowe jest jedynie oddanie wskazanych tam podmiotów pod dozór w ramach warunkowego zwolnienia, co w konsekwencji pozwala w dalszej części postępowania na zwolnienie ich od dozoru. W art. 73 § 2 k.k. ustawodawca jednoznacznie stwierdza, że dozór jest obowiązkowy (a nie oddanie pod dozór). Wydaje się więc, że należy odnieść to do całego okresu próby i tym samym wyłączyć możliwość zwolnienia w tej sytuacji od dozoru.

Ważną regulacją, zarówno na etapie stosowania, jak i wykonywania warunkowego zawieszenia, jest art. 74 k.k. Zgodnie ze wskazanym

przepisem, czas i sposób wykonania obowiązków wymienionych w art. 72 k.k. sąd określa po wysłuchaniu skazanego, a nałożenie obowiązków w postaci poddania się terapii uzależnień oraz terapii, w szczególności psychoterapii lub psychoedukacji, wymaga zgody skazanego. Zastosowane elementy mają służyć realizacji celów kary. Ich podstawowym zadaniem nie jest zwiększanie dolegliwości czy też chęć utrudnienia życia skazanemu. Wyznaczając obowiązek konsultacji, a w przypadku instrumentów terapeutycznych nawet wymóg zgody skazanego, ustawodawca zmierza do jak najbardziej trafnego i zindywidualizowanego skonstruowania treści orzeczenia. Podmiotowe traktowanie skazanego w tym zakresie to bardzo pragmatyczne założenie. Uwzględnienie jego woli, a także indywidualnych cech oraz właściwości osobistych może zwiększyć efektywność podejmowanych działań, zwłaszcza takich, które wymagają ze strony skazanego wyraźnego zaangażowania. Kierunek ten jeszcze wyraźniej potwierdza fakt, że bardzo często mamy tutaj do czynienia z dość kosztownymi i mocno absorbującymi aparat wykonawczy przedsięwzięciami o charakterze edukacyjno-terapeutycznym.

Ten sam przepis art. 74 k.k. formułuje podstawowe zasady modyfikacji treści warunkowego zawieszenia na etapie postępowania wykonawczego. Jeżeli względy wychowawcze za tym przemawiają, sąd może w okresie próby ustanawiać, rozszerzać lub zmieniać obowiązki wymienione w art. 72 § 1 pkt 3–8 albo od wykonania nałożonych obowiązków zwolnić, z wyjątkiem obowiązku wymienionego w art. 72 § 2, jak również oddać skazanego pod dozór albo od dozoru zwolnić. Zwolnienie od dozoru może nastąpić także, jeżeli jego sprawowanie jest niemożliwe albo znacznie utrudnione z przyczyn niezawinionych przez skazanego. Przewidziana w art. 74 § 2 i 2a k.k. sytuacja stwarza po stronie sądu możliwość aktywnej modyfikacji okresu próby, pozwalając w toku całego okresu próby na zmiany w zakresie wskazanych obowiązków bądź to nasilając, bądź łagodząc ich stosowanie, zależnie od potrzeb oddziaływania na skazanych. W wypadku warunkowego zawieszenia wykonania kary nie ma możliwości modyfikowania długości okresu próby (co zostało przewidziane w ramach warunkowego zwolnienia z reszty kary pozbawienia wolności). Wyznaczony w prawomocnym wyroku skazującym okres próby w granicach przewidzianych w kodeksie karnym jest ostateczny i nie może ulec zmianie w postępowaniu wykonawczym.

W tym miejscu warto zastanowić się nad przesłankami modyfikacji zarówno obowiązków, jak i dozoru. Ustawodawca wskazuje tu przede wszystkim na względy wychowawcze, które mogą uzasadniać modyfikacje zarówno wskazanych obowiązków jak i dozoru. Istniejąca konstrukcja pozwala na swobodną modyfikację obowiązków (ustanawianie, zmiana, rozszerzanie a nawet zwalnianie). Z przestrzeni tej wyłączone są jedynie naprawienie szkody, obowiązek informowania sądu lub kuratora o przebiegu okresu próby i obowiązek przeproszenia pokrzywdzonego. Te trzy obowiązki mogą być jedynie orzeczone w wyroku skazującym, natomiast w żadnym zakresie nie będą modyfikowane w postępowaniu wykonawczym. W perspektywie art. 74 § 2 możliwa jest także sytuacja zwolnienia skazanego od wszystkich obowiązków, pod warunkiem że były to obowiązki z art. 72 § 1 pkt 3–8 k.k.

W odniesieniu do dozoru sytuacja jest jeszcze bardziej złożona, gdyż ustawodawca przewiduje tutaj aż trzy przesłanki modyfikacji. Są to: 1) względy wychowawcze, 2) brak możliwości sprawowania dozoru, oraz 3) znaczne utrudnienie jego realizacji. W przypadku przesłanek z pkt 2 i 3 mamy dodatkowy warunek w postaci braku zawinienia w zakresie tych okoliczności ze strony skazanego. Względy wychowawcze oddziałują najszerzej, gdyż pozwalają na oddanie skazanego pod dozór oraz zwolnienie go od dozoru, przy czym nie dotyczy to sprawców wskazanych w art. 73 § 2 k.k. (tzw. dozór obligatoryjny). Niemożność sprawowania dozoru oraz znaczne trudności w jego realizacji pozwalają jedynie na zwolnienie od dozoru. Biorąc pod uwagę charakter tych przesłanek, nie możemy wykluczyć, że mogą one znaleźć odpowiednie zastosowanie w stosunku do wszystkich sytuacji, gdy dozór był orzeczony lub później nałożony (zatem w tym przypadku modyfikacja może dotyczyć przypadków z art. 73 § 2 k.k.).

Pozytywny przebieg okresu próby skutkuje — zgodnie z art. 76 § 1 k.k. — tym, że warunkowa rezygnacja z wykonania kary staje się bezwarunkowa, a skazanie ulega zatarciu z mocy prawa z upływem 6 miesięcy od zakończenia okresu próby. Jeżeli wobec skazanego orzeczono grzywnę, środek karny, przepadek, środek kompensacyjny, zatarcie skazania nie może nastąpić przed ich wykonaniem, darowaniem albo przedawnieniem ich wykonania.

Nowelizacja z 20 lutego 2015 r. bardzo istotnie zmodyfikowała konsekwencje negatywnego przebiegu okresu próby. Obecnie mogą to być zarządzenie wykonania zawieszony kary pozbawienia wolności, z ewentualną jej redukcją (art. 75 k.k.) lub zamiana na karę ograniczenia wolności w formie nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne, względnie zamiana na karę grzywny (art. 75a k.k.). Wskazane formy mogą być orzeczone w ciągu 6 miesięcy od zakończenia okresu próby. Aby precyzyjnie ustalić konsekwencje negatywnego przebiegu okresu próby oraz oddać charakter prawny istniejących rozwiązań, należy obie wskazane wyżej regulacje przedstawiać jednocześnie, ze względu na alternatywne możliwości stosowania nowej konstrukcji z art. 75a k.k. Mając na uwadze, że ustawodawca poszerza zakres możliwych rozwiązań związanych z negatywną oceną okresu próby, warto dotychczasowe rozważanie w zakresie przesłanek zarządzenia kary uzupełnić o nową kategorię, którą należy traktować jako tzw. dwa warianty przekształcenia probacyjnej formy wykonania warunkowego zawieszenia. Będą to: 1) wariant złożony (gdzie konsekwencją negatywnej oceny okresu próby jest zarządzenie kary z możliwością zastosowania alternatywnie kar nieizolacyjnych) oraz 2) wariant prosty (gdzie stosuje się wyłącznie zarządzenie wykonania kary). Warto także dokonać rozróżnienia na zarządzenie kary z możliwością i bez możliwości skrócenia kary.

Wariant prosty negatywnej oceny okresu próby, niezależnie od tego, czy mamy przesłanki obligatoryjne, względnie obligatoryjne, czy fakultatywne, kończy się zarządzeniem wykonania warunkowo zawieszony kary pozbawienia wolności. Taka sytuacja dotyczy skazanego, o którym mowa w art. 75 § 1 k.k., skazanego, który nie wykonał obowiązku określonego w art. 72 § 1 pkt 7b lub obowiązku naprawienia szkody z art. 72 § 2 k.k., oraz wszystkich przypadków, gdy warunkowe zawieszenie jest konsekwencją zastosowania art. 60 § 5 k.k. W ramach tej grupy uwzględnić musimy także warunkowe zawieszenie stosowane na etapie postępowania wykonawczego w trybie art. 152 k.k.w. (wynika to z ograniczonego stosowania przepisów kodeksu karnego — wyłącznie art. 69–75 oraz faktu, iż w tym przypadku sąd orzekł bezwzględny karę pozbawie-

nia wolności, a art. 75a § 1 k.k. mówi o skazanym na karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem)¹⁹.

We wszystkich pozostałych przypadkach, niezależnie od tego, czy będziemy mieli do czynienia z przesłankami obligatoryjnymi, względnie obligatoryjnymi, czy też fakultatywnymi, sąd korzysta, w sytuacji rezygnacji z warunkowego zwieszenia, z formuły zarządzenia wykonania kary lub na zasadzie alternatywnej, może orzec karę ograniczenia wolności lub karę grzywny. Wariant złożony stosowany jest wobec skazanego na karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania, który w okresie próby rażąco narusza porządek prawny, w szczególności gdy popełnił inne przestępstwo niż określone w art. 75 § 1, albo jeżeli uchyła się od uiszczenia grzywny, od dozoru, wykonania nałożonych obowiązków lub orzeczonych środków karnych, środków kompensacyjnych lub przepadku. W tej sytuacji sąd może, jeżeli cele kary zostaną w ten sposób spełnione, mając na względzie wagę i rodzaj czynu zabronionego przypisanego skazanemu, zamiast zarządzenia wykonania kary pozbawienia wolności zamienić ją na karę ograniczenia wolności albo na grzywnę. Jest to oczywiście format fakultatywny, jednakże w każdym objętym wariantem złożonym przypadku, sąd będzie musiał teraz wyraźnie wskazać, dlaczego nie widzi on możliwości orzeczenia alternatywnych kar nieizolacyjnych. Zatem zarządzenie w tym przypadku kary pozbawienia wolności będzie wymagało wskazania konkretnych przesłanek jego zarządzenia, o których mowa w art. 75 k.k. oraz będzie musiało zawierać uzasadnienie rezygnacji z alternatywnych kar nieizolacyjnych.

¹⁹ Zarządzenie kary pozbawienia wolności stosowane jest także jako jedyny sposób zakończenia postępowania w przypadku reakcji na niepowodzenie zamiany dokonanej na podstawie art. 75a k.k., chyba że sąd postanowi pozostać dalej przy alternatywnej karze izolacyjnej, na podstawie art. 24 k.k.w. Zgodnie z art. 75a § 5 i 6 k.k., jeżeli skazany uchyła się od wykonywania kary ograniczenia wolności, od uiszczenia grzywny, wykonania nałożonych na niego obowiązków lub orzeczonych środków karnych, przepadku lub środków kompensacyjnych, sąd uchyła zamianę i zarządza wykonanie kary pozbawienia wolności. W wypadku uchylecia zamiany i zarządzenia wykonania kary pozbawienia wolności na poczet zarządzonej kary pozbawienia wolności zalicza się dotychczas wykonaną karę grzywny albo karę ograniczenia wolności, przyjmując, że jeden dzień kary pozbawienia wolności równa się dwóm stawkom dziennym grzywny albo dwóm dniom kary ograniczenia wolności.

Orzeczona we wskazanym trybie kara ograniczenia wolności może polegać wyłącznie na nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne. Przepis art. 75a § 1 k.k. przewiduje, że jeden dzień kary pozbawienia wolności równa się odpowiednio dwóm dniom kary ograniczenia wolności oraz dwóm stawkom dziennym grzywny. Kara ograniczenia wolności nie może trwać dłużej niż 2 lata, a grzywna nie może przekroczyć 810 stawek dziennych. Sąd, zamieniając karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na karę ograniczenia wolności albo na grzywnę, w miarę możliwości wysłuchuje skazanego. Ważne zastrzeżenie, związane z określeniem zasad analizowanej zamiany, przewiduje art. 75a § 4 k.k. Zgodnie z powołaną regulacją, zamiana kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na karę ograniczenia wolności albo na grzywnę nie zwalnia skazanego od wykonania orzeczonych wobec niego środków karnych, przypadku, środków kompensacyjnych lub środków zabezpieczających. Zastrzeżenie to dotyczy także sytuacji związanej z możliwością orzeczenia w przyszłości kary łącznej. Zupełnie co innego dzieje się z obowiązkami okresu próby wskazanymi w art. 72 k.k. Wszystkie one, pod warunkiem że nie zostały wcześniej wykonane, przestają wiązać skazanego i nie mogą dalej być realizowane. Ten sam skutek dotyczyć będzie grzywny akcesoryjnej orzeczonej w trybie art. 71 k.k. Z tym że sąd, orzekając karę ograniczenia wolności lub karę grzywny na podstawie art. 75a § 1 k.k., będzie jednocześnie musiał dokonać odpowiedniego zaliczenia na poczet jednej z orzeczonych kar (w proporcji jeden do jednego) wykonanej już części grzywny akcesoryjnej²⁰.

Niezależnie od tego, z którym ze wskazanych wyżej wariantów negatywnej oceny okresu próby będziemy mieli do czynienia, punktem wyjścia do rozważań, który z nich znajdzie ostatecznie zastosowanie, będzie ustalenie, w każdym jednostkowym przypadku istnienia przesłanek zarządzenia kary, o których mowa w art. 75 k.k. Nowelizacja w tym zakresie tworzy trzy kategorie przesłanek:

²⁰ W przypadku alternatywnie orzeczonej kary grzywny oraz kary ograniczenia wolności ustawodawca wprowadza zasadę, że zatarcie skazania następuje z upływem okresów przewidzianych w art. 107 § 4 i 4a k.k. (odpowiednio 3 lata dla kary ograniczenia wolności oraz 1 rok dla kary grzywny). Przepis art. 108 k.k. stosuje się odpowiednio.

1) Przesłanki obligatoryjne, które zobowiązują sąd do rezygnacji z formuły warunkowego zwieszenia, jeżeli sąd stwierdzi, że formalnie zostały one spełnione. Są to: art. 75 § 1 k.k. (popelnienie podobnego przestępstwa umyślnego, za które orzeczono prawomocnie karę pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania) oraz art. 75 § 1a k.k. (sytuacja, w której skazany za przestępstwo popelnione z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej wobec osoby najbliższej lub innej osoby małoletniej zamieszkujących wspólnie ze sprawcą w okresie próby rażąco narusza porządek prawny, ponownie używając przemocy lub groźby bezprawnej wobec osoby najbliższej lub innej osoby małoletniej zamieszkujących wspólnie ze sprawcą);

2) Przesłanki względnie obligatoryjne, które co do zasady zobowiązują do podjęcia działań w celu zakończenia warunkowego zawieszenia, jednakże ustawodawca przewiduje tutaj pewne wyjątki. Taki charakter ma formuła wskazana w art. 75 § 2a k.k. Dotyczy to okoliczności, o których mowa w art. 75 § 2, jeśli zaistnieją one po udzieleniu skazanemu pisemnego upomnienia przez sądowego kuratora zawodowego. Sąd może odstąpić od czynności zmierzających do zakończenia warunkowego zawieszenia, jeżeli przemawiają za tym szczególne względy;

3) Przesłanki fakultatywne, które są przedmiotem dodatkowej oceny sądu i mogą, ale nie muszą uzasadniać odwołanie warunkowego zawieszenia. W tych przypadkach sąd najpierw ustala, czy skazany formalnie zrealizował te przesłanki, a następnie oceniając stopień ich nasilenia, okoliczności podmiotowe dotyczące skazanego oraz przebieg postępowania wykonawczego, podejmuje decyzję o odwołaniu warunkowego zawieszenia bądź mimo ich wystąpienia zezwala na dalsze wykonywanie środka probacyjnego. Tego typu przesłanki wynikają z art. 75 § 2 k.k. (sytuacja, gdy skazany w okresie próby rażąco narusza porządek prawny, w szczególności gdy popełnił przestępstwo inne niż określone w 75 § 1 k.k., albo jeżeli uchyła się od uiszczenia grzywny, od dozoru, wykonania nałożonych obowiązków lub orzeczonych środków karnych, środków kompensacyjnych lub przepadku) oraz z art. 75 § 3 k.k. (sprawca po wydaniu wyroku, lecz przed jego uprawomocnieniem się, rażąco narusza porządek prawny, a w szczególności gdy w tym czasie popełnił przestępstwo).

Ostatnim zagadnieniem jest zupełnie nowe rozwiązanie, dotyczące możliwości skrócenia kary pozbawienia wolności. Przepis art. 75 § 3a k.k. przewiduje, że sąd, zarządzając wykonanie kary w wypadkach, o których mowa w art. 75 § 2 i 3 k.k. może, uwzględniając dotychczasowy przebieg próby, a w szczególności wykonanie nałożonych obowiązków, skrócić orzeczoną karę, nie więcej jednak niż o połowę. Wskazane rozwiązanie to instytucja prawa karnego wykonawczego, związana z pewną modyfikacją formy wykonania kary pozbawienia wolności w przypadku niepowodzenia warunkowego zawieszenia jej wykonania. Rozwiązanie to w żaden sposób nie zmienia treści orzeczenia skazującego i nie skutkuje w obszarze np. późniejszych modyfikacji związanych z wyrokiem łącznym. Postanowienie o skróceniu okresu wykonywania (odbywania) kary pozbawienia wolności, na podstawie art. 75 § 3a k.k., wydaje sąd „uwzględniając dotychczasowy przebieg próby, a w szczególności wykonanie nałożonych obowiązków”. Ze względu na objęcie tą instytucją sytuacji, o których mowa w art. 75 § 3 k.k., w polu oceny, w tych przypadkach, uwzględniać musi także sposób zachowania się sprawcy po wydaniu wyroku i przed jego uprawomocnieniem się. Ustawodawca w zakresie procedury skrócenia stwierdza, że nieprzekraczalną granicą przy podejmowaniu tej decyzji jest „połowa” wymiaru orzeczonej kary pozbawienia wolności. Niestety brak tu wskazówek, jaki jest minimalny przedział takiego skrócenia i czy skrócenie odbywa się w skali miesięcy, czy może być realizowane przy przyjęciu dni lub tygodni. Jeżeli przyjąć tutaj za wzór zasady wymiaru kary pozbawienia wolności (art. 37 k.k.), to należy wskazać jako rozwiązanie przedziały miesięczne. Jeżeli jednak uznamy, że mamy tutaj do czynienia ze swoistą formą zaliczenia pewnej części prawidłowo wykonanego środka probacyjnego, to możliwe jest przyjęcie bardziej zindywidualizowanych form, sprowadzających się do możliwości rozliczania dziennego. To ostatnie rozwiązanie jest dużo trudniejsze i wymaga szczegółowego, można powiedzieć — dzień po dniu realizowanego dowodzenia. Wskazana wątpliwość ma bardzo praktyczny wymiar, po pierwsze dla skazanych, w ich odczuciu każdy dzień pobytu w zakładzie karnym może mieć bardzo istotne znaczenie. Po drugie, analizowana instytucja skrócenia będzie zapewne przedmiotem częstych wniosków ze strony skazanych, a w przypadku niezadowolenia

z rozstrzygnięcia stanie się przedmiotem zażalenia (art. 178 § 6 k.k.w.), generując tym samym znaczną liczbę postępowań incydentalnych, angażujących sąd i kuratorów.

Suspended sentence in view of the changes introduced by the Act of 20 February 2015 amending the Act — the Penal Code and some other acts

Summary

Suspended sentence in Polish criminal law has a fairly long tradition. This institution has found its place in the Penal Code of 1932 (Art. 61–64), the Penal Code of 1969 (Art. 73–79), as well as — in a significantly expanded form — in the Penal Code of 1997.

Suspended sentence of imprisonment has in the course of the last several years become the main means of penal policy in our country, leading to a whole range of problems. The aim of the paper is to analyze the very far-reaching modification of this institution which took place in connection with the adoption of the Act of 20 February 2015.

Keywords: probation, supervision, responsibilities of the probation period, accessory fine.